

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

336

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת ויגש תשע"ח

דברי חיזוק והתעוררות שנאמרו ככלות השבעה לרבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוקללה"ה

- א -

עצרת המספד בהיכל ישיבת ארחות תורה

מרן ראש הישיבה זכרונו לברכה, השתדל מאד-מאד להיות מזוכה הרבים, וחיפש כמה שאפשר לזכות את הרבים.

זיכוי הרבים הוא דבר שאין לו שיעור, והוא זכות עצומה מאד. זיכוי הרבים שייך כשאדם חי, וגם לאחר שכבר נפטר – ידוע ומפורש בהרבה מקומות שאם יש השפעה מכוחו של הנפטר, שהשפיע בחייו על אנשים שממשיכים ועושים מעשים טובים מכוח השפעתו, כל המעשים הטובים שעושים המושפעים, הם וצאצאיהם, מה שבא מכוח המשפיע הראשון נזקף לזכותו, אפילו שהוא כבר בעולם האמת ואינו יכול לעשות כלום כמו שכתוב "במתים חפשי" (עיין שבת ל, א), אבל מה שעושים מכוח השפעתו נזקף לזכותו כאילו שהוא עושה עכשיו.

וזה גם משנה מפורשת (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, משה רבינו "זכה", היינו שהיו לו זכויות קודמות, ולכן "זיכה את הרבים". ומה הן הזכויות הקודמות שהיו לו קודם מתן תורה? **שהיה מרחם ועוזר לאחיו היהודים**, כמו שכתוב (שמות ב, יא) "וירא בסבלותם", למרות שגדל בבית פרעה, והיה כמו נכד המלך, ולא היה חסר לו כלום, יצא לראות בסבלותם של אחיו, וכמו שפירש רש"י שם "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם", וגם היה עוזר להם בעבודת פרך כדאיתא במדרש (שמות רבה א, כז).

ועוד מצינו במדרש (שם ב, ב) שהיה מרחם על הצאן, כשהיה רועה את צאן יתרו חותנו, והיה חייב בשמירתו כשומר חנים או שומר שכר, פעם אחת ברח שה מן העדר, ומשה רבינו רץ אחריו, אבל השה המשיך לברוח, ולא היה יכול להשיגו, עד שנעצר השה ליד מעיין מים ושתה, והבין משה כי השה היה צמא ולכן ברח, ואמר אם כן הרי השה עיף ממרוצתו, וצריך לרחם עליו, ולקחו ונשאו על כתפיו.

וכשראה זאת הקב"ה אמר לו "יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל", ובזה "זכה" משה רבינו, בזכות שהיה מרחם על הבריות, ולא רק על בני אדם אלא אפילו בעלי חיים, כמו שכתוב "ורחמיו על כל מעשיו" (עיין ב"מ פה, א), וכיוצא בזה אמרו במדרש שם על דוד המלך, שנאמר עליו (תהלים סוף פרק ע"ח) "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו בישראל נחלתו", שהיה מתנהג עם הצאן ברחמנות, ודאג שכל אחד יקבל את מה שהוא צריך, ובזכות זה זכה לרעות ולהנהיג את כלל ישראל.

אלו היו הזכויות הקודמות של משה רבינו שבזכותן זכה לזכות את הרבים בתורה מסיני. ומאחר שזיכה את הרבים, בודאי כבר יש לו עולם הבא שאין לשער, ועם כל זה אמרו "זכות הרבים תלוי בו", היינו שכל מה שהרבים עושים מעשים טובים בזכותו, זה נחשב כמו שהוא עושה, וזוכה בזה לעוד תענוגי העולם הבא. כל המעשים הטובים שעושים כלל ישראל עד סוף כל הדורות בזכות משה רבינו, הכל נזקף לזכותו, ומקבל על זה עוד גן עדן ועולם הבא, כי עולם הבא הוא דבר שאין לו שיעור, ואין סוף לתענוגי העולם הבא, ואפילו משה רבינו שאין לשער העולם הבא שיש לו, עדיין שייך להוסיף על זה עוד ועוד.

לכן אם אנו רוצים לזכות את רבינו בתענוגי העולם הבא, במה אנחנו יכולים לזכות אותו? – בזה שאנחנו נהיה מושפעים ממה שהוא היה,

מהנהגתו בזיכוי הרבים, לזכות את עצמנו! שבה גם כן יש זיכוי הרבים, מי שזוכה בעצמו ומושפע השפעה טובה, ממילא הוא משפיע גם על אחרים, וגם אפשר להשפיע בהשפעה ישירה, וכל מה שאנחנו נתחזק להשפיע ולעשות מעשים טובים בגלל ההתעוררות שיש לנו עכשיו, בזה אנו עושים את החסד הכי גדול לרבינו זצ"ל.

ונדבר על כמה פרטים הצריכים חיזוק.

הא' מה שנוגע למעשה, **זהירות בין אדם לחברו, מאד-מאד היה נזהר ומדבר על זה, להיזהר שלא תהיה קפידא משום אדם, ולא להקפיד על שום אדם**. שאחרים לא יקפידו עליו, שלא יהיה מישהו שייפגע ממני, וגם שאני לא אקפיד על אחרים, להוציא מהלב כל קפידא. זוהי זכות עצומה מאד לכל אחד ואחד, ואם נתעורר עכשיו ונקיים את זה, הרינו מזכים את רבינו בעוד תענוגי העולם הבא.

ועוד דבר, **זהירות מלשון הרע, אפילו לשון הרע שאינו מזיק לשום אדם, אבל זה לשון הרע, קבלת לשון הרע או דיבור לשון הרע**, זה דבר שקשה מאד להיזהר בו. אנו רואים שבתפילת שמונה עשרה מבקשים "נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה", וזו תפילה של אמוראים (כדאיתא בברכות י"ז) שביקשו רחמים לא להיכשל בלשון הרע, או על כל פנים באבק לשון הרע, **בלי רחמי שמים וסיעתא דשמיא אי אפשר להינצל מזה! וגם האמוראים היו זקוקים להתפלל על זה**. ובודאי שזו זכות גדולה – מי שיתעורר עכשיו להיזהר בזה.

וגם **התמדה בתורה, לא היה אצלו רגע פנוי כלל, ולא היה היסח הדעת מתורה**. הוא ידע את הש"ס על בוריו, עם התמדה בתורה. יש הרבה דרגות בהתמדה, עד כמה דבוקים בתורה בלי היסח הדעת, וכל כמה שאנחנו נתחזק בזה, אנו מזכים אותו.

ועוד דבר שאמרו חז"ל (מכות כד, א) "בא חבוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה", **חיזוק האמונה שהכל בידי שמים**, חיזוק האמונה הוא חיוב! "אנכי השם אלוקיך" זו הדיברה הראשונה מעשרת הדיברות, להאמין בהשגחה, שהכל בידי שמים, ואין דבר שאינו בידי שמים, זוהי מצוה גדולה מאד מעשרת הדיברות, וזכות גדולה מאד, **וזהו היסוד לכל המעשים הטובים ולכל המידות הטובות**.

וזה גם דבר שמונע הרבה-הרבה מכשולות, כגון מידת הכעס, בדרך הטבע אדם כועס אם עושים דבר נגד רצונו, ועל ידי מידת האמונה מובן שאין סיבה לכעוס, אם יש איזה קושי שמישהו גורם לי, הרי זה מן השמים, ומה שפלוגי עושה את הקושי, אין זה סיבה לכעוס עליו, כי הקושי בין כך היה, כי כך נפסק בבית דין של מעלה שמגיע לי קושי, ובודאי יש סיבה לזה, הלוואי שהיו אלו ייסורי הצדיקים – ייסורים של אהבה, ומסתבר יותר שזה לכפרת עוונות.

אם כן זו טובה גדולה לאדם שציערו אותו, וצריך לחשוב אחרי שמן השמים נתנו לו התעוררות לתשובה, על מה הוא צריך לחזור בתשובה, מה רוצים ממנו בשמים, ומהו חטאו, יפפש במעשיו או ימשמש במעשיו (עיין בברכות ה, עירובין ג) – זהו העיקר מה שצריך להתעורר מהצער, **ולא לחשוב על השני למה הוא מצער אותי, רק לחשוב על עצמו, מה רוצים ממני מן השמים בזה**.

לכן מצד מידת האמונה אין סיבה לכעוס, כיון שיודעים שהכל בידי שמים, ומן השמים הכל לטובת האדם, ואם יש איזה צער וקשיים, זו תוכחה מן השמים עבורו, ואין לכעוס על השני, רק צריך לחשוב על עצמו, למה נפסק עליו צער בבית דין של מעלה. **וזה מהדברים שרבינו היה מעורר רבות, על חיזוק האמונה, ועל כעס**.

וכן קנאה, לא לקנא באחרים, ושאחרים לא יקנאו בו, כפי שמבקשים בריבון העולמים במוצאי שבת "שלא תעלה קנאתנו על לב אדם, ולא קנאת אדם תעלה על לבנו", היינו שלא נקנא – כי הקנאה היא חטא, וגם שאחרים לא יקנאו בנו – שהם לא יחטאו בקנאה.

וזוהי תפילה על רוחניות של אחרים, וכן כל התפילה יש בה בקשות על רוחניות של אחרים, כמו שמבקשים בלשון רבים "השיבנו לתורתך", ואין אומרים השיבני, אלא השיבנו, כי הבקשה היא על כלל ישראל, וכן "סלח לנו" מבקשים בלשון רבים, על כל הכלל.

ועוד דבר עיקרי "בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה", היינו חיזוק האמונה שהכל בידי שמים.

ויש הרבה דרגות באמונה, אין סוף לדרגות של אמונה, לזכור תמיד ולא לשכוח את האמונה שהכל בידי שמים, בדרך הטבע אדם כועס אם מישהו מצער אותו, אבל אם זוכרים את האמונה שהכל בידי שמים, מבינים שאין שום סיבה לכעס, כי הכל מן השמים.

ואמנם המצער הוא מסכן, שמתנהג במידות רעות, וצריך לרחם עליו ולבקש רחמים שיחזור בתשובה, אבל העיקר מה שנוגע למצטער הוא לחשוב על עצמו, למה נפסק עליו צער בבית דין של מעלה, וכי הוא כזה צדיק שמגיע לו ייסורים של אהבה, או שהייסורים הם לעורר לתשובה ולכפרת עוונות, וצריך לפשפש במעשיו ולתקנם.

אם חיים עם אמונה, כל החיים הם אחרים לגמרי! אבל זוהי מדרגה גדולה מאד, נגד הטבע, לזכור תמיד את האמונה.

הראש ישיבה זכרונו לברכה בודאי היה בשלמות האמונה, ומסתבר שלא כעס אף פעם, כמו שהיה עובדא עם מרן החזו"א זצ"ל שאחד ממקורביו שאל אותו פעם, האם יש לו איזו תרעומת (פאר איבול) עליו, וענהו החזון איש: אינני יודע מה היא תרעומת. כך סיפר לי בעל המעשה ששמע בעצמו מפי החזו"א, שאינו יודע מה היא תרעומת. זוהי גדלות! ומסתבר שכך היה גם רבינו זצ"ל. **על ידי חיזוק האמונה מגיעים לזה שאין תרעומת וקפיצת על שום אדם.**

עוד שנינו באבות (ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, היינו שכל המעשים הגשמיים שאדם מוכרח לעשות, יעשה אותם לשם שמים, כי מאחר שהוא מוכרח לעשות אותם הרי זה צורך הגוף, והגוף צריך להיות בריא לעבודת הבורא, ואף על פי שהוא גם נהנה מזה, ורוצה את זה, אבל עיקר הכוונה צריכה להיות לשם שמים.

והרמב"ם בהלכות דעות (ג, ג) כתב שאם אדם ישן כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם, גם השינה היא עבודת השם, והוא עובד השם כשהוא ישן, כי כוונתו לשם שמים, לצורך עבודת השם, והוא ישן עם חשבונות, שלא להתעכב לישון מאוחר, כי זה יפריע מחר לעבודת השם, ומי שישן עם חשבונות כאלו, גם השינה עצמה היא עבודת השם.

ובאופן כזה אפשר להפוך את כל המעשים של צרכי הגוף למצוה, אם מכוונים בהם לשם שמים, ואמנם זה לא פשוט, זוהי דרגה שאין לשער ועבודה קשה מאד, אבל מסתמא שייך משהו, וכל אחד יכול משהו קצת, כשעושה את המעשים הגשמיים שהוא חייב ומוכרח לעשות אותם וזקוק להם בשביל יישוב הדעת, לזכור גם שזה צורך עבודת השם, וזוהי המטרה האמיתית. אמנם קשה לזכור זאת, אבל כדאי להתאמץ, כל אחד לפי כוחותיו, וזוכים בזה לזכויות עצומות.

בעזרת השם שנזכה כולנו להתחזק בכל הדברים הצריכים חיזוק, על ידי ההתעוררות הזאת שבאה מחמת פטירתו של רבינו הגדול, וזה יהיה בודאי לעילוי נשמתו והוא ימליץ טוב בעדנו!

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
ר' נחמיה ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע ח' טבת תשס"ח - תנצב"ה

ברכת מזל טוב לידידינו החתן
הבה"ח ראובן ויסקי נ"ו מבחירי הישיבה
נכדו חביבו של מרן הגר"י אדלשטיין זצוק"ל
לרגל בואו בברית האירוסין בשעה טובה ומוצלחת
יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

ועוד שמעתי ממנו שדיבר פעם על התפילה שאומרים במוצאי שבת (והיא מירושלמי ברכות פרק אין עומדין) "שלא תעלה קנאתנו על לב אדם, ולא קנאת אדם תעלה על לבנו", והנה מה שמבקשים שאחרים לא יקנאו בנו, בפשוטו היינו מפני שקנאה של אחרים יכולה להזיק, ואילו מה שמבקשים שאנו לא נקנא באחרים, זה ענין אחר, שלא ניכשל בחטא של קנאה, ויתכן כי גם הבקשה שאחרים לא יקנאו בנו, היינו מצד החטא שבוה, שהם לא ייכשלו בחטא של קנאה, כי אם אדם מצליח ואחרים מקנאים בו, נמצא שהוא הגורם לחטא של קנאה, ועל זה צריך לבקש רחמים שלא יקנאו בו.

אלו הם כמה דברים, שהם כבר עבודה גדולה, ואין זה פשוט לקיים את כל הדברים האלה, אבל אם נתחזק, כל אחד ואחד שיתחזק בדברים האלה, זה יהיה לטובתו הנצחית של המתחזק, וגם נחת רוח של זיכוי הרבים לרבינו הגדול לאחר פטירתו, ובזכות זה הוא יהיה מליץ יושר על כל אחד ואחד מאיתנו, בזכות שאנו נזכה אותו.

*

ידוע לי, שרבינו הגדול זכרונו לברכה, היה רצונו שבנו הגאון רבי שרגא שליט"א יהיה ממלא מקומו בכל העניינים הגשמיים והרוחניים ששייכים לכל הישיבות השייכות למוסדות "ארחות תורה", וכל רבני הישיבה יודעים מזה, ונתנו את ברכתם. יהי רצון שיזכה לסייעתא דשמיא לנהל את כל העניינים על הצד היותר טוב.

endorse

- ב -

מתוך ההספד בהיכל כולל פוניבז'

אנחנו כולנו חייבים הכרת הטוב לרבינו הגדול זכרונו לברכה. כולנו היינו מושפעים ממנו. אדם גדול משפיע, בהשפעה ישירה ולא ישירה, כמו שכתב החזון איש באיגרת (חי"ג טב) שבמקום שיש אדם גדול "בעל תורה אמיתי", השפעתו ניכרת על כל הסביבה. כולנו היינו מושפעים, קיבלנו השפעה של רוחניות, של חיי נצח, ואנו חייבים להחזיר לו גם כן, להחזיר לו עוד עולם הבא וחיי נצח.

אין סוף לתענוגי העולם הבא, ואנו יכולים לזכות את רבינו הגדול בתענוגים נצחיים שאין להם סוף, על ידי שנתעורר ונמשיך בדרכיו, מה שהוא היה עושה. יש הרבה מה ללמוד ממנו! כתבו הרבה דברים בשמו, על מידות טובות, ועל תורה, הרבה דברים שאפשר להמשיך לנהוג הנהגות שהוא היה עושה. כל מה שנקבל בהשפעה ממנו, בפרט ברגע הזה שיש לנו התעוררות, אנו מזכים אותו בתענוגי העולם הבא שאין לשער, ואנו חייבים לו זאת כהכרת הטוב.

נתבונן מה הם החיזוקים העיקריים, הדברים המצויים שאדם דש בעקביו וצריך להתחזק בהם.

דבר ראשון הוא שמירת הלשון, להיזהר מלשון הרע, זה לא כל כך קל, ומבקשים על זה בתפילה "נצור לשוני מרע", ונוסח תפילה זו הוא מאחד האמוראים שהיה מתפלל כן לאחר תפילתו, ולכאורה מדוע צריך להתפלל על זה, וכי זה לא בידו? ומבואר כי אכן זה לא בידו, וצריך תפילה וסייעתא דשמיא לא להיכשל בלשון הרע, או באבק לשון הרע, שזה דבר מצוי ומסועף הכולל הרבה פרטים.

ובאמת החפץ חיים כתב חיבור גדול "חפץ חיים" על הלכות לשון הרע, ויש בו הרבה חידושים, וכן "שמירת הלשון" יש בו הרבה דברי מוסר לחיזוק שמירת הלשון, ומבאר חומר איסור לשון הרע, עד כמה הוא איום, וכדי להתחזק בזה מוכרחים [אני אומר כעצה טובה] ללמוד חפץ חיים ושמירת הלשון, את ההלכות ואת דברי המוסר, בשמירת הלשון יש כמה שערים, ומי שלומד בזה מושפע מאד!

כידוע שספרי החפץ חיים משפיעים מאד על מי שקורא בהם, כל ספרי החפץ חיים משפיעים, בכוח קדושתו, שהם דברים היוצאים מן הלב, עם הקדושה של החפץ חיים, וידוע שהדיבוק אמר על החפץ חיים שהוא נחשב בשמים כמו תנא, לכן ספריו משפיעים מאד.

זהו ענין אחד, להיזהר מלשון הרע. וגם באופן כללי, להיזהר מקפיצת, לא להקפיד על אחרים, וכן שאחרים לא יקפידו עליו, ואם מישהו מקפיד עליו, צריך לפייסו עד שיוציא הקפיצת מלבו.

* חלק מהדברים כאן הובאו גם לעיל, ופרשה זו לא נשנית וכו'.